egen oplysning herom er fremsat ca. 10 aar tidligere end den modsatte. For paastanden om Fritz Andersens eget forfatterskab til sangteksten taler, at de digte, der kendes fra hans faders, bogbindermester Johs. Chr. Andersens haand (i „Danmarks bogbindere gennem 400 aar" udg. af Bogbinderlauget i Kbh. 1926, hvortil bogbindermester Ib Højklint, Aarhus, venligt har henvist os — og nogle med „A" signerede sange til ældre melodier i sønnens skolesangbøger) er anderledes i tonen og ringere i udførelsen end „I skovens dybe stille ro"[1].

Spørgsmaalet maa da nok forblive aabent, om ikke et heldigt fund ved lejlighed kan afgøre det.

Arthur Arnholtz og Evald Larsen.

[1] Kun en enkelt tekst: „Aftnens fred har sænket / over jord sig ned" (fra 1868, signeret J. C. A. og med melodi af Fritz Andersen) er på samme niveau og med lignende indhold og indtryk.

VERDEN ER VILGE-DRU

Således står der i Peder Syvs ordsprog nr. 8073, og han tilføjer i parentes „ɔ: dru på villier, haver mange villier, hver har sin lyst". I sine forklaringer skriver han „Vilgedru. Stille ved sin mening", medens der i udgiverens kommentar står „vilgedru: vistnok egensindighed". Alt dette er just ikke til at blive klog af.

Peder Laale har samme ord i nr. 733 (Wærdhen er al williæ drugh) og nr. 485 (Werdhen ær all williæ drw), forklaret som „Verden er helt redebon (godvillig)". Begge samlinger er udgivet af dr. Aage Hansen, men hans oversættelser af vilgedru og williædrw er to modsætninger. De kan ikke begge være rigtige. Måske er de begge forkerte.

Ordet dru findes i usammensat form hos Peder Syv (pag. 223) som *drugr* og *dru*, endog i samme ordsprog, og det bruges endnu på hans egn (Stevns). Vi siger nu kun dru i sammensætninger som sanddru og ædru, ellers hedder det drøj. Om dette ords betydning kan der nok ikke herske tvivl. „Ordbog over det danske Sprog" har fyldestgørende forklaringer under artiklerne drøj og dru III.

Vanskeligheden ligger i forklaringen af første led i sammensætningen: *vilge* (P. S.) el. *williæ* (P. L.). Begge samlere går ud fra betydningen „vilje", og udgiveren slutter sig hertil, men det synes ikke at give nogen mening. Kunde det ikke tænkes at være et andet gammelt ord, nemlig „vild", som vi kender fra retssproget „uvildige mænd", som ikke vidner efter gunst el. partiskhed. Efter Dahl & Hammer betyder *vild:* forkærlighed, gunst, partiskhed, ønske, *lyst*, tykke.

Til gunst for denne tydning af vilge taler, at ordet vilgedru bruges i dansk folkemål, nemlig af ældre folk på Lolland; der hedder det *vilddrøjt*. Som kilde spørger vi en 3. Peder, nemlig sognefogeden i Radsted (Peder Larsen). Han bruger ordet ganske ugenert. Eksempler: 1. Trods storm og regn går karlen til skovbal, for det er vilddrøjt. 2. Karlen vil nok til landbruget, hvor der er traktor, for det er vilddrøjt at køre med den, om det så er udover arbejdstiden eller om natten. 3. Datterdatteren

vil helst være med i marken til høstarbejde, pløjning, roekørsel osv., for det er vilddrøjt — det er husgerning ikke.

Der kan ikke være tvivl om, at det lollandske *vilddrøjt* betyder „morsomt, dejligt, fuld af lyst", og det passer godt til ordet vild=lyst, gunst.

Så skulde sagen jo være klar. Men det er den ikke. Ovennævnte tredie Peder siger: Vilddrøjt, det er det, man gerne vil. Ja, der er den mulighed, at vild og vilje oprindelig er af samme rod. Et lollandsk ordsprog siger: Kærlighed er en *vilje*, den falder lige så godt på en l. som på en lilje (smlg. P. Syv nr. 3805). Kærlighed er altså vilje, godvilje, gunst, lyst, og det vil sige, at vild og vilje giver samme resultat: Verden er ikke redebon som en hore (P. L.) eller egensindig som en krakiler (P. S.), men fuld af lyst og dejlighed. Og det er den, og har altid været.

Nu vil jeg håbe, at en mere sprogkyndig enten vil bifalde min tolkning — eller slå den ned og give en forklaring med mening i. I begge tilfælde har jeg opnået formålet med denne artikel, nemlig at få opklaret, hvad det vil sige, at „Verden er vilje-dru".

Balthasar Christensen.

NIELS HEMMINGSENS DANSKE TILBAGEKALDELSE

I Carl S. Petersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie* I (1929) p. 316—318 skildres de forhandlinger i foråret 1576 der førte til at Niels Hemmingsen måtte tilbagekalde de calvinistiske ytringer om nadverens sakramente som han havde fremsat i *Syntagma institutionum christianarum* (1574). Det siges at denne tilbagekaldelse var på latin, og der tilføjes (p. 318): „Ogsaa paa Dansk maatte han udstede Erklæringen, fordi han havde gjort de samme Vildfarelser almentilgængelige i „Livsens Vej"." Det er formålet med nærværende undersøgelse at vise at denne sidste oplysning hos Carl S. Petersen savner tilstrækkelig hjemmel.

Ved en gennemlæsning af de samtidige kilder, d. e. Konsistoriums forhandlinger i året 1576[1], finder man overalt kun henvisninger til *Syntagma*, ikke til *Liffsens Vey*, og i den endelige, på latin affattede tilbagekaldelse som blev overrakt Frederik II[2] nævnes atter *Syntagma:* „Cum autem aliter in Syntagmate meo scripserim, juxta sententiam Caluini, de re Sacramentaria, quo Ecclesiæ nostræ offensæ sunt, et qvod cum hac præsenti confessione pugnat, id qvicquid est, in uniuersum reuoco, et hoc meo scripto reuocatum volo." Men her tales ikke om *Liffsens Vey*. Ganske visst skulle efter Carl S. Petersen denne bog motivere udstedelsen af en tilbagekaldelse på dansk, svarende til den latinske der fandt sin begrundelse i *Syntagma*. Men der fremgår af konsistorialforhandlingerne intet om at man havde i sinde at afkræve Niels Hemmingsen en erklæring på dansk, og en sådan fra 1576 er ikke bevaret. Man fristes derefter til at antage at Niels Hemmingsen i året 1576 overhovedet ikke har udstedt nogen tilbagekaldelse på dansk.

[1] trykt i Ny kirkehist. Saml. IV. 1867—68, p. 278—286. [2] Ny kirkehist. Saml. IV. 1867—68. p. 746—753.